

МУЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА СОЦІОКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено питання музично-естетичного виховання підлітків засобами музичного виконавства.

The article covers the issue of musical and aesthetic education of adolescents by means of musical performance.

Ключові слова: музичне виховання, розвиток підлітків, педагогічні умови, соціокультурний розвиток, заклади загальної середньої освіти..

Key words: music education, development of teenagers, pedagogical conditions, sociocultural development, general secondary education institutions.

Сучасний період оновлення українського суспільства, його духовного відродження ставить перед педагогічною наукою задачу зміцнення зв'язку культури і освіти, зумовлену утвердженням ідей самоцінності людської особистості, гуманістичної сутності національно орієнтованого світогляду молоді. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») проголошує головною метою суспільства - створення життєздатної системи освіти, що забезпечує можливості для безперервного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації.

Концепція «Нова українська школа», закладаючи новий зміст і підходи до шкільної освіти, проголошує необхідність його тісної взаємодії з загальною середньою освітою для виявлення індивідуальних задатків і здібностей кожного школяра і його цілеспрямованого розвитку. Основи високого художньо-естетичної освіти і виховання дітей та молоді в Україні визначені в Концепції художньо-естетичного виховання підлітків.

Основні завдання загальної середньої освіти, визначені Законом України наступні: «виховання громадянина України; виховання почуття власної гідності, відповідальності перед законом за свої вчинки; виховання патріотизму, любові до України, поваги до народних звичаїв, традицій, національних цінностей українського народу, а також інших націй і народів та ін.» [2, С.23].

В «Концепції соціокультурного розвитку учнів загальноосвітніх шкіл» в загальних положеннях йдеться, що «... художньо-естетичний розвиток - це формування особистості, яка характеризується естетичним ставленням до мистецтва і дійсності, розвиненими спеціальними художніми здібностями і мисленням, які забезпечують готовність до художньо-творчої самореалізації та постійного духовного самовдосконалення». [1, С. 45].

Сьогодні освіта України зобов'язана формувати емоційно-естетичний досвід особистості за низкою важливих причин: необхідність відновлення балансу між духовним розвитком особистості і матеріальними цінностями суспільства на користь бездуховності і антропоцентризму; важливість формування усвідомленого ставлення особистості до глобального розповсюдження засобів масової інформації, захоплення музично-інформаційного простору популярною музикою низької художньої цінності і відбору справді художньо цінних зразків сучасного музичного мистецтва; розширення діапазону музично-слухового досвіду підлітків від сприйняття сучасної музики до розуміння краси і досконалості класичної музики.

Згідно з сучасними науковими поглядами на особистісно-орієнтовану освіту, гуманізацію і демократизацію загальної середньої освіти, проблема музичного виховання

підлітків є невід'ємною частиною формування духовної культури особистості, що спрямоване на формування духовного світу підлітка, його емоційної сфери, розвиток почуття прекрасного, музичного смаку, творчих здібностей.

Однією з форм залучення підлітків до зразків і цінностей музичної культури є музичне виконавство (А. Болгарський, Б. Брилін, В. Бриліна, Н. Коваленко, Ф. Соломоник). Саме музичне виконавство, як найбільш доступний вид музичної діяльності, найбільш інтенсивно збагачує естетичний досвід учнів, знайомить їх з кращими зразками національної та світової інструментальної спадщини, творчістю видатних композиторів і виконавців, диригентів і кращих колективів, окремих виконавців.

Словник української мови трактує поняття «виконавство» як творче виконання музичного, літературного та іншого твору, певної ролі в театральній виставі, фільмі тощо [6, С. 193]. Найбільш доступним засобом колективного музикування, як зазначає В. Андреев, «є гра в оркестрі інструментів, яка грає дуже важливу роль в музично-естетичному вихованні, так як спрямована на соціокультурний розвиток національної самосвідомості учнів, засвоєння і відтворення загальнолюдського досвіду». [3, С. 59].

Виразні можливості гри на різних інструментах, включаючи темброву різноманітність і можливість легко об'єднувати виконавців в ансамбль, підвищують їх творчий потенціал і розвивають музичні смаки. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває формування у підлітків інтересу до музичного виконавства, що стимулює їх потребу в самореалізації.

Домінуючим в музично-виховному процесі є різнобічність музично-естетичної діяльності підлітків за допомогою участі в різних формах групової роботи в загальноосвітніх середніх школах, що значно стимулює їх творчий розвиток як особистості. Свобода вибору видів діяльності та форм спілкування під час занять в гуртках дають сприятливі можливості для задоволення інтересів, потреб, нахилів учнів, для виявлення індивідуальності. Отже, при педагогічно доцільній організації та оптимальному підборі методів впливу, заняття в гуртку можуть стати дієвим чинником формування музично-естетичної культури підлітків. Відомий композитор Д. Шостакович переконаний, що «знавцями музики не народжуються, ними стають ... треба тільки пам'ятати, що музичний смак, розуміння музики найкраще формується в процесі інструментального навчання та інструментальної підготовки ...» [5, С. 145]

Дослідник даної проблеми А. Болгарський створив єдину комплексну систему навчання і виховання підлітків в інструментальному ансамблі. Основною її метою є залучення учнів до скарбів світового мистецтва, зокрема формування інтересу до народної музики через захоплення рок-музикою. [4, С. 31]

Таким чином, організація і оптимальні форми музично-виховного процесу забезпечать музично-естетичне виховання підлітків засобами музичного виконавства. Саме тому важливо враховувати в освітньому процесі готовність підлітків до виконання необхідних процесуальних дій, пов'язаних із встановленням духовного зв'язку з музичним мистецтвом і його використанням в процесі навчання, дозвілля, творчості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алиев Ю. Б. Выдающийся организатор и деятель музыкально-педагогической науки / Ю. Б. Алиев. – Воронеж : Альфа, 2002. – 400 с.
2. Гоголь М. Пізнавальна діяльність школярів на уроках музики / М. Гоголь // Початкова школа. – 1999. – № 10. – С. 25-28.
3. Дмитриева Л. Г. Методика музыкального воспитания в школе / Л. Г. Дмитриева, Н. М. Червоноиваненко. – К. : Рад. Школа, 1998. – 240 с.
4. Державна національна програма «Освіта». Україна ХХІ століття. – К. : Райдуга, 1994.
5. Неменский Б. М. Мудрость красоты / Б. М. Неменский. – М. : Просвещение, 1987. – 255 с.

6. Масол Л. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах України / Л. Масол // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К.: Педагогічна преса. – 2004. – № 10.
7. Словник української мови: в 11 т. – К., 1971. – 1981.

Рекомендує до друку науковий керівник доцент Корнішева Т.Л.